

Opgave 3 Legitimitetscrisis?

Bij deze opgave horen tekst 4 en afbeelding 1.

Inleiding

Volgens de Engelse filosoof John Stuart Mill (1806-1873) moet in elke democratie nagedacht blijven worden over de waarde van de democratie. Als dat niet het geval is, kan een nieuwe generatie vergeten wat waardevol is aan een democratie, wordt men een makkelijke prooi voor antidemocratische sentimenten en ontstaat een legitimiteitscrisis. Aanhoudende discussie over de waarde van de democratie scherpt de argumenten en houdt mensen weerbaar, beweert John Stuart Mill. Anderhalve eeuw na John Stuart Mill constateert de Koninklijke Nederlandse Academie voor Wetenschappen (KNAW) dat de indirecte democratie in een legitimiteitscrisis verkeert. Dat is niet alleen in Nederland het geval maar ook in andere landen met een vergelijkbaar politiek stelsel. Politicologen die op zoek zijn naar de oorzaken, benaderen het legitimiteitsprobleem vanuit twee verschillende onderzoekstradities. Beide onderzoekstradities worden nu met elkaar gecombineerd en het KNAW verwacht dat we zo een beter inzicht in het functioneren van de democratie zullen krijgen (tekst 4).

Lees de regels 1 tot en met 49 van tekst 4.

Een representatiedemocratie levert niet altijd representatieve besluiten op.

1p 8 Wat is een representatief besluit?

Lees de regels 50 tot en met 90 van tekst 4.

Polarisatie tussen politieke partijen leidt tot een grotere opkomst bij de verkiezingen (zie regel 70-74). In het Verenigd Koninkrijk is de polarisatie groter dan in Nederland maar de opkomst bij de verkiezingen lager.

1p 9 Geef een mogelijke verklaring voor de lagere opkomst in het Verenigd Koninkrijk die samenhangt met zijn kiesstelsel.

Met vragenlijsten kun je het afnemen van de legitimiteit meten maar ook veranderingen in het kiezersgedrag kunnen er een indicator voor zijn. Eén verandering in het kiezersgedrag die een indicator zou kunnen zijn, staat genoemd in tekst 4.

- 2p 10
- Welke verandering in het kiezersgedrag die gezien kan worden als een indicator voor de eroderende legitimiteit, staat genoemd in tekst 4?
  - Met welke andere verandering in hun kiezersgedrag kunnen burgers aangeven dat ze het politieke stelsel niet langer legitiem achten?

De legitimeitscrisis kan samenhangen met een zwakke band van politici met hun achterban. Kiezers stemmen in Nederland formeel op personen en niet op partijen. Toch wordt altijd gesproken over winst en verlies van partijen.

- 1p 11 Leg uit dat het partijbelang in ons politieke systeem soms een belemmering kan zijn voor gekozen politici om een band met hun kiezers te onderhouden.

Lees de regels 94 tot en met 100 van tekst 4.

De schrijver van tekst 4 gaat ervan uit dat systeemveranderingen effect hebben op het functioneren van de democratie.

- 1p 12 Geef van het districtenstelsel een kenmerk dat een positief effect kan hebben op de legitimiteit. Leg je antwoord uit.

- 1p 13 Geef van het Nederlandse kiesstelsel een kenmerk dat een positief effect kan hebben op de legitimiteit. Leg je antwoord uit.

Stel: een onderzoeker wil weten of er een relatie bestaat tussen de legitimiteit van een politiek systeem en het kiesstelsel van dat politieke systeem. Om dat uit te zoeken wil hij in een aantal landen tijdens verkiezingen aan kiezers die het stemlokaal verlaten de volgende vraag voorleggen: vindt u dat in uw land de juiste besluiten genomen worden?

- 2p 14 – Leg uit wat het begrip validiteit betekent in verband met het doen van onderzoek.
– Geef op grond van bovenstaande gegevens een reden om te twijfelen aan de validiteit van het onderzoek.

Een onderzoeker wil een antwoord op de onderzoeksvraag: wat is de relatie tussen de legitimiteit van een politiek systeem en het daarbij behorende kiesstelsel?

- 5p 15 – Formuleer een *hypothese* voor dit onderzoek waarin je expliciet twee *kiesstelsels* en één *politek systeem* noemt.
– Wat is de *afhankelijke* en wat is de *onafhankelijke* variabele in jouw hypothese?

Bekijk afbeelding 1

De afgelopen decennia is de Nederlandse politieke cultuur veranderd en een gevolg van die verandering wordt uitgebeeld in deze cartoon. De jongleur op afbeelding 1 is minister-president Mark Rutte.

- 2p 16 Van welke verandering in de Nederlandse politieke cultuur is een gevolg te herkennen in afbeelding 1? Leg je antwoord uit.

Opgave 3 Legitimiteitscrisis?

tekst 4

Verkeert de representatiedemocratie in een legitimiteitscrisis?

- In veel landen lijkt de steun van burgers voor de representatiedemocratie onder druk te staan. Internationaal vergelijkend onderzoek
- 5 zoekt naar micro- en macrofactoren die de steun voor politieke stelsels beïnvloeden. Neemt de steun voor het Nederlandse democratische bestel af? Hoe is dat in vergelijking met ontwikkelingen elders?
- 10 Een legitiem politiek stelsel is, kort samengevat, een stelsel dat berust op de instemming van de burgers. In vrijwel elk westers land bestaat dezer
- 15 dagen discussie over de kwaliteit van de representatiedemocratie. De legitimiteit van de indirecte democratie lijkt daardoor op veel plaatsen onder druk te staan.
- 20 De legitimiteit van een politiek stelsel is een systeemkenmerk, maar wordt doorgaans gemeten op microniveau, via enquêtes die individuele burgers bevragen over hun instemming met
- 25 (onderdelen van) het politieke stelsel. In Nederland beschikt het Nationaal Kiezersonderzoek bijvoorbeeld over veertig jaar aan onderzoeks-
- 30 gegevens. Die maken het mogelijk om de ontwikkeling van de legitimiteit van het Nederlandse politieke stelsel gedetailleerd in beeld te brengen. Staat ook in ons land de indirecte democratie ter discussie? Meer
- 35 specifiek: erodeert de legitimiteit van het Nederlandse democratische bestel? Wijst de grote toeloop naar politieke partijen die zich afzetten tegen het politieke establishment op
- 40 onvrede met ons traditionele partijpolitieke systeem of, veel breder, op onvrede met het functioneren van de democratie? Indien het laatste aan de hand is; wat zijn dan de oorzaken daarvan? Zou het mogelijk zijn deze ontwikkeling te stoppen? En verschillen de Nederlandse ontwikkelingen van die in het buitenland?
- 45
- 50 **Systeemkenmerken**
Als het gaat om oorzaken van afnemende legitimiteit, bestaan er twee onderzoekstradities. De eerste probeert verschillen in steun voor politieke stelsels vooral te verklaren door variabelen en dynamiek op het microniveau van de individuele burger. De tweede traditie zoekt de
- 55 achtergronden van de variatie juist in systeemkenmerken van het politieke stelsel of in andere macrofactoren. (...)
- 60 Theoretische en empirische doorbraken zijn te verwachten nu internationale samenwerkingsprojecten ons voor het eerst in staat stellen de wisselwerking tussen micro- en macro-effecten te onderzoeken.
- 70 Zo weten we dat polarisatie tussen politieke partijen positief uitwerkt op de opkomst bij verkiezingen, maar we weten niet zeker waarom dat zo is. Vergroot polarisatie de interesse voor politiek, of de perceptie dat er iets te kiezen valt? En waarom zijn kiezers die stemmen op oppositiepartijen over het algemeen minder tevreden met het

80 functioneren van hun politieke stelsel
 dan kiezers die stemmen op een
 regeringspartij? Waarom is dit
 verschil veel groter in majoritarian
 democracies, zoals het Verenigd
 85 Koninkrijk, waar partijen elkaar
 afwisselen in majority rule, dan in
 consensus democracies, zoals
 Nederland, waar politieke partijen
 elkaar moeten vinden in wisselende
 90 coalities?

Bestudering van de interacties
 tussen micro- en macro-effecten zal
 deze verschillen mogelijk voor het
 eerst kunnen verklaren. Bovendien
 95 zal het tot een beter inzicht leiden in
 welke eventuele veranderingen in het
 politieke systeem een positief dan
 wel juist eerder een negatief effect op
 het functioneren van de democratie
 100 zouden hebben.

bron: www.knaw.nl/ geraadpleegd op 25 mei 2016

afbeelding 1

bron: <http://www.tomjanssen.net/>